

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»

**на тему: «Оцінка перспектив розвитку сільськогосподарської галузі в регіоні
(на прикладі Одеської області)»**

Виконавець:
студентка ФЕУП
Гербиш Валентина Геннадіївна _____
/підпис/

Науковий керівник:
д.е.н, доцент
Сментина Наталія Валентинівна _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, формує продовольчу і в певній мірі економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки і створює соціально-економічні умови сільського розвитку. Україна має значні можливості та потенціал у даній сфері діяльності. Велику частину території країни займає унікальний родючий чорнозем, загальна кількість трудових ресурсів в кілька разів більше ніж в багатьох країнах Європи. Але при цьому Україна залишається імпортером сільськогосподарської продукції, і основна причина полягає в недосконалому техніко-технологічному базисі та неефективному управлінню галуззю. Досьогодні використовуються засоби виробництва, розроблені і впроваджені в АПК в кінці минулого століття. На разі, маючи значний обсяг ресурсів, АПК України знаходиться все ще в кризовому стані. З усього працездатного населення країни 13% зайняті в сільському господарстві. Але відсталість техніко-технологічного базису призводить до того, що втрати врожаю досягають 25-30%, питомі витрати в кілька разів перевищують відповідні показники в Європі і США. Останні роки сільське господарство України демонструє послідовне зростання і ставить рекорди за окремими показниками, наприклад, зі збору зернових (70,1 млн. т. в 2017/18 маркетинговому році), за часткою в ВВП країни (понад 9% в 2018 р), за часткою в товарному експорті (35,6% в 2018 р).

Прогнози розвитку агросектора в 2019 році також позитивні. Він став провідною галуззю (якщо не сказати донором) для відновлення національної економіки. Більш того, агросектор фактично формує економічний профіль країни. Потенційно Україна може вийти на виробництво 100 млн. тонн зернових на рік.

Тому постає необхідність в аналізі основних перспектив розвитку галузі (на прикладі Одеського регіону) та конкретних напрямків діяльності, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі.

Аналіз головних аспектів вищевказаних проблем наведено в багатьох працях українських та зарубіжних вчених, до яких слід віднести наступних: С. В. Мішина, В. Г. Андрійчук, Г. Є. Бистров, М. І. Козир, О. О. Погрібний, С. М. Чистов, О. М. Бородіна та ін. Зокрема, значна увага щодо проблем та основних напрямків розвитку сільського господарства приділяється у наукових дослідженнях Н. В. Сментини, що були виконані у співавторстві з іншими викладачами кафедри економіки, права та управління бізнесом Одеського національного економічного університету.

Мета кваліфікаційної роботи – теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінювання перспектив розвитку галузі сільського господарства в регіоні.

Досягнення вищевказаної мети, обумовило необхідність послідовного вирішення таких **завдань**:

- визначити сутність та особливості сільськогосподарської галузі, з'ясувати її місце та роль в економіці держави;
- з'ясувати основні методи та моделі аналізу галузі;
- розглянути форми й методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві;

- проаналізувати головні тенденції та особливості розвитку сільськогосподарської галузі Одеського регіону;
- оцінити політику державного регулювання сільськогосподарської галузі в регіоні;
- обґрунтувати фактори та умови формування сприятливого середовища для розвитку сільського господарства в регіоні;
- визначити проблеми та перспективні напрями розвитку сільськогосподарської галузі Одеської області;
- запропонувати головні стратегічні завдання з підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі регіону.

Об'єкт дослідження – це процес оцінки перспектив розвитку галузі сільського господарства Одеської області.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних аспектів оцінювання перспектив розвитку галузі регіону та формування пропозицій відносно шляхів їх підвищення.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у кваліфікаційній роботі завдань використано такі методи: загальнонаукові (аналогія, системний аналіз, формалізація); логічної абстракції (аналіз і синтез, індукція та дедукція); економіко-математичні (факторний, системно-структурного аналізу); економіко-статистичного аналізу (табличний, графічний, групування, класифікації); маркетингові (SWOT-аналіз, спостереження, опитування); експертної діагностики (ранжирування, порівняння, оцінювання).

Інформаційна база дослідження. В якості інформаційної бази виступали законодавчі та нормативні акти, нормативно-інструктивні документи державних органів влади, монографії та наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблематики розвитку сільськогосподарської галузі, офіційні матеріали Одеської обласної державної адміністрації, дані щорічної звітності сільськогосподарських підприємств регіону до державної та регіональної служби статистики.

Результати дослідження «Перспективи розвитку сільськогосподарської галузі Одеської області» доповідалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки» (28 березня 2019 р., м. Одеса).

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (54 найменування). Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Основний зміст викладено на 73 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти оцінювання перспектив розвитку галузі сільського господарства**» визначено сутність та особливості сільськогосподарської галузі, її місце та роль в економіці держави. Описуються основні методи та моделі, які використовуються для проведення аналізу галузі, розглядаються форми й методи регулятивної діяльності державних органів у сільському господарстві.

У другому розділі «Аналіз стану сільськогосподарської галузі Одеської області» виявлені основні тенденції та особливості розвитку сільськогосподарської галузі Одеського регіону. Оцінено політику державного регулювання сільськогосподарської галузі в регіоні. Обґрунтовано фактори та умови формування сприятливого середовища для розвитку сільського господарства в регіоні.

У третьому розділі «Перспективи розвитку галузі сільського господарства регіону» визначено проблеми та перспективні напрями розвитку сільськогосподарської галузі Одеської області. Запропоновано головні стратегічні завдання з підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі регіону.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджуються теоретичні, методичні та прикладні аспекти оцінювання перспектив розвитку галузі сільського господарства в регіоні та зроблено наступні висновки:

1. Визначено, що сільське господарство є стратегічною галуззю в економіці країни та являє собою комплекс підгалузей (землеробство, тваринництво, рибальство, лісове господарство, промисли), пов'язаних з розробкою (збором, видобутком) рослинних і тваринних ресурсів.

2. Досліджено, що провідною ланкою сільського господарства є рослинництво, що має значні перспективи для розвитку завдяки наявності таких переваг як родючі ґрунти (третина світових запасів чорноземів), сприятливі кліматичні умови, наявність достатньої кількості трудових ресурсів. Рослинництво забезпечує населення продуктами харчування та інші галузі промисловості сировиною.

3. З'ясовано, що основними об'єктами при аналізі сільськогосподарської галузі є валова продукція, стан та обсяг земельного фонду, вартість понесених витрат, якість та кількість виготовленої продукції, фінансові та економічні показники діяльності підприємств. При цьому сучасні методи оцінки галузі сільського господарства включають в себе аналіз структури сільськогосподарської галузі, співвідношення основних показників економічної ефективності кожного сектору та моделювання планованих результатів функціонування галузі.

4. Розглянувши норми й методи регулятивної діяльності державних органів виявлено, що серед інструментів впливу держави на функціонування галузей народного господарства виділяють прямі та непрямі методи регулювання, зокрема за засобами впливу розрізняють правові, адміністративні, економічні та пропагандистські.

5. Проаналізувавши головні тенденції та особливості розвитку сільськогосподарської галузі Одеського регіону можна стверджувати, що він є важливою ланкою агропромислового комплексу України. Головним природним багатством Одеської області є її земельні ресурси, представлені переважно чорноземними ґрунтами з високою природною родючістю та теплий степовий клімат, які формують високий агропромисловий (сільськогосподарський) потенціал регіону. Природні умови сприятливі для вирощування озимих зернових, кукурудзи,

ячменю, соняшнику, винограду і впливають на регіональну спеціалізацію і організацію сільськогосподарського виробництва.

6. У рослинництві Одеського регіону провідне місце займає зернове господарство. В межах якого вирощують озиму пшеницю, кукурудзу, ячмінь, просо, рис, рапс. На основі зернового господарства працює борошномельно-круп'яна промисловість. Динаміка зміни врожайності основних сільськогосподарських культур відображається позитивною тенденцією протягом останніх років, зокрема відбувається збільшення площ, призначених для вирощування продукції.

7. Основними видами продукції тваринництва Одеського регіону є м'ясо, молоко і яйця птиці всіх видів. За обсягами виробництва даної продукції Одеська область займає останні місця серед інших регіонів України. Помітна тенденція зниження кількості поголів'я худоби за останні роки.

8. Оцінено політику державного регулювання сільськогосподарської галузі в регіоні. Так, у даній сфері затверджено певний перелік програм задля сприяння розвитку та підтримки виробників сільськогосподарської продукції. Програми направлені на підтримку рослинництва та тваринництва, зокрема на впровадження інноваційних процесів ведення господарства, підтримку окремих виробників продукції.

9. Обґрунтовано те, що основними факторами розвитку сільського господарства в регіоні є: сприятливі природно-кліматичні умови; висока родючість ґрунтів, що сприяє підвищенню урожайності земельних угідь; переважно рівнинна місцевість, що спрощує процес обробітку земель; наявність значної частини сільського населення, що забезпечує галузь робочою силою; розвинена мережа транспортної інфраструктури (водна, залізнична, автомобільна); значний природно-ресурсний потенціал, що створює сприятливі умови для виробництва основних видів продукції необхідних для забезпечення продуктами харчування населення регіону та країни.

10. Визначено головні проблеми сільськогосподарської галузі Одеської області. До яких слід віднести проблеми виробничого, технологічного, фінансового та обслуговуючого блоків, а саме: застаріла матеріально-технічна база; незадовільна якість продукції та її низька конкурентоспроможність; орієнтація переважно на сировинне виробництво, незначна кількість переробних підприємств; низький рівень розвитку інноваційних процесів; великий обсяг відходів при виробництві; неоптимальне використання сільськогосподарських угідь; недоспоживання населенням особливо важливих продуктів харчування; низька конкурентоспроможність національного виробника.

11. Обґрунтовано, що Одеська область має значний потенціал для розвитку, зокрема в галузі рослинництва. За розрахунками вітчизняних вчених, Україна має всі можливості для збільшення виробництва зерна більше ніж в два рази, що призведе до збільшення експорту, підвищення можливостей переробної галузі, розвитку підприємств галузі за рахунок нових грошових потоків.

12. Запропоновано ряд заходів задля розвитку сільськогосподарської галузі в регіоні по реструктуризації та оновленню сільськогосподарських підприємств, введенні нових форм господарювання, проведенні ефективної політики підтримки з боку держави, покращенні інвестиційного клімату в країні та стимулюванні

розвитку основних напрямків галузі в регіоні, що призведе до виходу сільського господарства регіону на новий, більш конкурентоспроможний рівень та підвищить загальне економічне становище Одеської області.

АНОТАЦІЯ

Гербиш В. Г. «Оцінка перспектив розвитку сільськогосподарської галузі в регіоні (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні засади розвитку галузі сільського господарства: розглянуто сутність та особливості галузі; досліджуються основні методи та моделі аналізу галузі; розглядаються норми й методи регулятивної діяльності державних органів у даній сфері.

Проаналізовано тенденції та особливості розвитку сільськогосподарської галузі Одеського регіону і визначено фактори та умови формування сприятливого середовища для розвитку.

Визначено проблеми та перспективні напрями розвитку сільськогосподарської галузі Одеської області; запропоновано головні стратегічні завдання з підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі регіону та визначені очікувані результати від запровадження цих заходів.

Ключові слова: сільське господарство, рослинництво, тваринництво, валова продукція, витрати, аналіз, ефективність.

ANNOTATION

Herbysh V. H. «Assessment of development prospects of an agricultural sector in a region (on the example of the Odesa region)».

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 6.030504 «Enterprise economy». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The work deals with the theoretical aspects of development of the agricultural sector: the essence and peculiarities of the branch are considered; the basic methods and models of industry analysis are investigated; the norms and methods of regulatory activity of state bodies of Ukraine in this area are considered.

The tendencies and peculiarities of the development of the agricultural sector of the Odessa region are analyzed and the factors and the conditions for the formation of a favorable environment for development are determined.

The problems and perspective directions of development of the agricultural sector of the Odessa region are determined; the main strategic tasks for improving the competitiveness of the agricultural sector of the region are proposed and a positive changes from the implementation of these measures are identified.

Key words: agriculture, plant growing, livestock, gross output, costs, analysis, efficiency.